

Справа «Джакомеллі проти Італії» (“Giacomelli v. Italy”)

У рішенні, ухваленому 2 листопада 2006 року у справі “Джакомеллі проти Італії”, Суд постановив, що:

- було порушено ст. 8 Конвенції щодо права на повагу до приватного та сімейного життя.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявниці 12 000 євро як компенсацію моральної шкоди та 8 598 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Пані П’єра Джакомеллі є громадянкою Італії, народилася 1935 року і мешкає у м. Брескія (Італія).

У 1950 році заявниця оселилася у приватному будинку на околиці міста і відтоді там проживає. Її помешкання знаходиться на відстані 30 метрів від заводу з переробки «спеціальних відходів», частина з яких кваліфікується як небезпечні. Завод почав діяти у 1982 році. Заводом керує компанія «Екосервіс», котра отримала того ж року ліцензію на сміттєпереробну діяльність. Починаючи від 1994 року, компанія проходить переліцензування кожних п’ять років (поновлення ліцензії мало місце у 1999 та 2004 роках).

У 1989 році компанії «Екосервіс» було надано дозвіл на переробку шкідливих та токсичних відходів шляхом їх «детоксикації» – процесу, що здійснюється через застосування хімічних речовин. До того ж, у 1991 році компанії дозволили збільшити річний загальний обсяг відходів для переробки (обсяг звичайного сміття зріс до 192 000 м³, а обсяг токсичних відходів – від 30 000 м³ до 75 000 м³).

Заявниця тричі зверталася до суду, вимагаючи скасування рішення регіональної ради про надання компанії ліцензії на сміттєпереробну діяльність. У першому позові заявниці було відмовлено. Друге провадження завершилося постановленням рішення про зупинення діяльності заводу. Однак воно не було виконано. Розгляд третього звернення п. Джакомеллі триває й досі.

У 1994 році регіональна рада наказала компанії «Екосервіс» замовити експертизу щодо впливу на довкілля діяльності з детоксикації відходів. Під час розгляду справи заявниці Міністерство з охорони довкілля (далі – Міністерство) також тричі поклало на компанію обов'язок пройти згадану експертизу. У висновку першої експертизи (травень 2000 року) зазначалося, що хімічний осад, котрий залишається внаслідок детоксикації, може потрапляти у ґрунтові води і заражати їх. Ґрунтові води є джерелом питної води для мешканців прилеглих селищ. Отож Міністерство ухвалило рішення про те, що діяльність заводу не відповідає екологічним вимогам. У квітні 2001 року Міністерство видало другу постанову про несумісність роботи заводу із законодавчими правилами.

У третій постанові Міністерства (квітень 2004 року) зазначалося, зокрема, що компанія «Екосервіс» здійснює переробку 27 % усіх відходів, які накопичуються у північному регіоні Італії, та 23 % загальної кількості усіх відходів у країні. Отож, було вирішено не закривати завод. Натомість компанію було зобов'язано виконати вимоги (встановлені регіональною радою) щодо удосконалення процесу перробки відходів та здійснення моніторингу діяльності заводу.

Впродовж того часу, поки заявниця та інші мешканці зверталися з численними скаргами, чимало експертних висновків щодо діяльності компанії було підготовлено Департаментом з охорони довкілля та охорони здоров'я (далі – Департамент) м. Брескії та Регіональним

управлінням з охорони довкілля. Зокрема у жовтні 2003 року Департамент подав до регіональної ради висновок стосовно відповідності діяльності компанії “Екосервіс” законодавчим приписам у сфері охорони довкілля. Департамент, встановивши надмірно високу концентрацію вуглецю та інших органічних сполук в атмосфері, висловив думку, що продовження функціонування заводу може викликати проблеми зі здоров’ям у людей, які живуть поблизу заводу. У травні 2002 року Департамент встановив у відходах надмірно високий рівень аміаку і зробив висновок, що це було наслідком помилок у процесі детоксикації. Зокрема, не було заздалегідь передбачено наслідки проходження конкретних токсичних відходів через очищувальні установки.

У грудні 2002 року районна рада м. Брескії ухвалила рішення про тимчасове переселення сім’ї Джакомеллі (до завершення розгляду справи по суті). Це було зроблено задля послаблення занепокоєння заявниці, яке зростало через її проживання поруч із заводом.

Зміст рішення Суду

Спираючись на ст. 8 Конвенції, заявниця стверджувала, що невинний шум заводу та викиди шкідливих речовин заподіюють істотної шкоди довкіллю і є джерелом постійного ризику для неї та її сім’ї.

Суд відзначив, що ані надання компанії «Екосервіс» ліцензії на відкриття заводу, ані надання їй згодом дозволу на переробку промислових відходів у спосіб їх детоксикації не супроводжувались проведенням жодного практичного чи наукового дослідження щодо наслідків впливу відповідної діяльності на довкілля. Однак національний закон містить чіткий припис щодо необхідності проведення Міністерством попередньої оцінки впливу на довкілля будь-якої з установок, функціонування яких може викликати шкідливі наслідки. До таких установок належать передусім ті, що призначені для переробки шкідливих

та токсичних відходів шляхом використання хімічних речовин. Компанію «Екосервіс» не було вчасно зобов'язано провести згадані дослідження. Це було зроблено лише у 1996 році, тобто після спливу семи років від початку процесу детоксикації токсичних відходів на заводі.

Суд зауважив, що у ході експетизи, яка проводилась під наглядом Міністерства, було двічі встановлено невідповідність діяльності компанії законодавчим вимогам. Зокрема, вказувалося на непридатне для такої діяльності географічне розташування заводу, а також на конкретні ризики для здоров'я населення внаслідок його функціонування.

Суд також проаналізував хід розгляду скарг заявниці відповідними національними інстанціями. Суд відзначив, що провадження за другим судовим зверненням завершилося ухваленням рішення суду про негайне зупинення діяльності заводу на тій підставі, що його діяльність не відповідає законодавчим вимогам. Згідно з національним законодавством Італії зупинення роботи заводу тривало б доти, доки компанія не привела б виробничий процес у відповідність до екологічних правил, а Міністерство не надало би позитивний експертний висновок. Однак виконавчі органи так і не подбали про зупинення роботи заводу.

Суд погодився з тим, що після прийняття Міністерством постанови за наслідками експертизи 2004 року компанією були вжиті необхідні заходи для забезпечення прав заявниці. Однак головним залишалось те, що упродовж багатьох років заявниця потерпала від порушення права на житло внаслідок небезпечного виробничого процесу, який здійснювався на заводі поруч з її домом. Суд зрештою дійшов висновку, що держава виявилася неспроможною досягти справедливого балансу між громадським інтересом у тому, аби зберегти функціонування заводу із переробки токсичних відходів, та інтересом заявниці в ефективному здійсненні її прав на повагу до житла, до приватного та сімейного життя. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 8 Конвенції.